

УДК 373.3:37.014.5:37.015.31

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.23>

Оксана ОНОПРІЄНКО

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, завідувач відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко, Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України, вул. Січових Стрільців, 52Д, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0000-0002-0301-1392

Бібліографічний опис статті: Онопрієнко, О. (2026). Дослідницька діяльність молодших школярів у Державному стандарті початкової освіти: порівняльний аналіз редакцій 2018 і 2025 років. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 1, 161–169, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.23>

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ДЕРЖАВНОМУ СТАНДАРТІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕДАКЦІЙ 2018 І 2025 РОКІВ

У статті здійснено порівняльний аналіз Державного стандарту початкової освіти редакцій 2018 і 2025 років у контексті їх спрямованості на формування дослідницької діяльності молодших школярів як передумови розвитку дослідницької компетентності. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю з'ясувати, якою мірою державні стандарти початкової освіти створюють нормативні умови для переходу від репродуктивних моделей навчання до організації освітнього процесу, зорієнтованого на пізнавальний пошук, самостійність і рефлексію учнів. Аналіз проведено на концептуальному, змістово-результативному, процесуальному та оцінювально-рефлексивному рівнях, що дало змогу простежити еволюцію підходів до розуміння ролі дослідницької діяльності в початковій школі.

Встановлено, що у редакції Стандарту 2018 року дослідницька діяльність представлена переважно опосередковано через загальні формулювання діяльнісного та компетентнісного підходів, без чіткої нормативної конкретизації дослідницьких дій учнів. Натомість редакція Стандарту 2025 року демонструє посилення нормативного статусу дослідницької діяльності, її системнішу інтеграцію в очікувані результати навчання, організацію освітнього процесу та підходи до оцінювання. Особливу увагу приділено аналізу міжгалузевого аспекту, який засвідчує, що дослідницькі дії найбільш виразно й послідовно закріплені в математичній і природничій освітніх галузях, тоді як в інших галузях вони мають переважно інтегрований або потенційний характер.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі державних стандартів початкової освіти з позицій формування дослідницької діяльності як системного чинника розвитку дослідницької компетентності учнів. Отримані результати можуть бути використані як теоретичне підґрунтя для подальших досліджень і вдосконалення дидактико-методичних засад реалізації дослідницького підходу в початковій школі.

Ключові слова: дослідницька діяльність, дослідницька компетентність, початкова освіта, Державний стандарт початкової освіти, діяльнісний підхід.

Oksana ONOPRIENKO

Doctor of Pedagogical Sciences (Ed. D.), Senior Research Fellow, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Head of the Department of Primary Education named after O. Ya. Savchenko, Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Sichovykh Striltsiv str., 52D, Kyiv, Ukraine, 04053

ORCID: 0000-0002-0301-1392

To cite this article: Onoprienko, O. (2026). Doslidnytska diialnist molodshykh shkoliariv u Derzhavnomu standartu pochatkovoї osvity: porivnialnyi analiz redaktsii 2018 i 2025 rokiv [Research activity of primary school pupils in the state standard of primary education: a comparative analysis of the 2018 and 2025 editions]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 1, 161–169, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.23>

RESEARCH ACTIVITY OF PRIMARY SCHOOL PUPILS IN THE STATE STANDARD OF PRIMARY EDUCATION: A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE 2018 AND 2025 EDITIONS

The article provides a comparative analysis of the 2018 and 2025 editions of the State Standard of Primary Education in terms of their focus on fostering inquiry-based activity among primary school pupils as a prerequisite for the development of research competence. The relevance of the study is determined by the need to identify the extent to which state standards of primary education establish a regulatory framework for the transition from reproductive learning models to an educational process centered on cognitive inquiry, learner autonomy, and reflection.

The analysis was conducted at the conceptual, content-result, procedural, and evaluative-reflective levels, which made it possible to trace the evolution of approaches to the role of inquiry-based activity in primary education. The findings indicate that in the 2018 edition of the Standard, inquiry-based activity is presented mainly implicitly through general formulations of the activity-based and competence-based approaches, without clear regulatory specification of pupils' research actions. By contrast, the 2025 edition of the Standard demonstrates a strengthened regulatory status of inquiry-based activity, its more systematic integration into expected learning outcomes, the organization of the educational process, and assessment practices.

Special attention is given to the interdisciplinary dimension, which shows that inquiry-based actions are most explicitly and consistently embedded in the mathematical and natural science educational fields, whereas in other educational fields they remain largely integrated or potential in nature. The scientific novelty of the study lies in the comprehensive analysis of state standards of primary education from the perspective of inquiry-based activity as a systemic factor in the development of pupils' research competence. The results obtained may serve as a theoretical foundation for further research and for improving the didactic and methodological principles of implementing inquiry-based learning in primary school.

Key words: *inquiry-based activity, research competence, primary education, State Standard of Primary Education, activity-based approach.*

Актуальність проблеми. Реалізація компетентнісного підходу в початковій освіті супроводжується фундаментальною трансформацією ролі учня: від пасивного реципієнта інформації до активного суб'єкта-дослідника. У цьому контексті формування дослідницьких умінь постає не лише як актуальний освітній тренд, а як визначальна умова розвитку пізнавальної самостійності дитини, що забезпечує її здатність до самонавчання у мінливому середовищі (Онопрієнко, 2017).

Сучасна школа опиняється перед викликом: як організувати навчання так, щоб дитина навчилася самостійно ставити запитання та обґрунтовувати висновки. З огляду на зазначене початкова ланка є критично важливою, адже саме тут закладається фундамент дослідницької компетентності. Проте, щоб така діяльність не була стихійною, вона потребує чіткого нормативного закріплення в державних стандартах, визначення її місця в структурі освітніх результатів.

Попри зростання уваги до проблеми дослідницької діяльності в наукових дослідженнях і педагогічній практиці, залишається недостатньо з'ясованим питання, якою мірою державні стандарти початкової освіти створюють системні передумови для формування дослідницької діяльності та її трансформації в дослід-

ницьку компетентність учнів. Таким чином актуалізується потреба в зверненні до аналізу нормативних документів як базису освітнього процесу.

Ми порівняли редакції стандарту 2018 та 2025 років, щоб простежити еволюцію підходів до розуміння ролі дослідницької діяльності в початковій школі, уточнення її змістових і процесуальних характеристик, а також визначення результатів навчання. Такий аналіз дозволяє оцінити, чи відбувається перехід від загального декларування дослідницьких дій до їх нормативного закріплення як складника освітніх результатів і цілеспрямованої педагогічної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із пріоритетних напрямів сучасної педагогіки є обґрунтування ролі дослідницької діяльності як ключового чинника розвитку в учнів навичок самостійного пошуку, аналізу та інтерпретації інформації (Ляшенко, 2018). Наукові розвідки свідчать, що така активність стимулює пізнавальні зусилля молодших школярів та сприяє поглибленому розумінню навчального змісту (Бібік, 2024; Довга, 2024). Реалізація цього підходу передбачає постановку проблемних питань, висунення гіпотез, пошук доказів для пояснення явищ, експериментування, формулювання висновків, що без-

посередньо корелює з ключовими складниками дослідницької компетентності учнів початкової школи (Онопрієнко, 2025).

Дослідницьку компетентність у педагогіці визначають як цілісну, інтегративну характеристику особистості, що поєднує знання, уміння, навички, досвід діяльності дослідника, ціннісні ставлення та особистісні якості. Вона виявляється в готовності та здатності здобувача освіти здійснювати дослідницьку діяльність з метою отримання нових знань шляхом використання методів наукового пізнання, застосування творчого підходу в цілепокладанні, плануванні, аналізі, прийнятті рішень та оцінюванні результатів дослідницької діяльності (Головань, 2012).

Аналітичні огляди сучасної літератури підкреслюють, що навчання через дослідження позитивно впливає на мотивацію, активну участь дітей у навчальному процесі та розвиток дослідницького мислення, що підтверджено емпіричними даними з різних освітніх контекстів (Мієр, 2016; Павлова, 2024; Kersting, 2023). Міжнародні огляди підтверджують: дослідницька діяльність сприяє розвитку критичного мислення та навичок самостійного здобуття знань, які є фундаментальними складниками дослідницької компетентності учнів початкових класів (Ramaila, 2024; Ярова, 2018).

Сучасні дослідження наголошують, що успішна реалізація дослідницького навчання значною мірою залежить від компетентності вчителів, які організують і супроводжують цей процес. Зокрема, у наукових публікаціях визначено, що педагогічна професійна підготовка та розвиток спеціалізованих умінь, знань і ставлень педагогів є ключовими чинниками ефективності впровадження навчання через дослідження в початковій школі (Васютіна, 2021; van Uum, 2021; Сухопара, 2025).

Деякі останні емпіричні роботи також розглядають специфічні педагогічні моделі й техніки, спрямовані на підтримку розвитку дослідницьких умінь у дітей. Наприклад, використання сучасних цифрових STEM-інструментів у дослідницькій діяльності або під час лабораторних практикумів сприяє залученню учнів до активних форм навчання та розвитку відповідних навичок на прикладі конкретних предметних тем (Матвійчук, 2021; Рогоза, 2024; Себало, 2024; Топузов, 2023).

У межах природничих навчальних контекстів публікації також наголошують на позитивній ролі дослідницьких підходів у формуванні навичок, які виходять за рамки предметних знань. Зокрема уміння ставити запитання, перевіряти гіпотези, аналізувати дані, обґрунтовувати результати, – все це відповідає поняттєвому ядру дослідницької компетентності (Ölçer, 2025).

Водночас результати сучасних досліджень засвідчують: попри значний потенціал дослідницького навчання, його ефективна реалізація не може бути механічною. Вона потребує комплексної підтримки – від професійного розвитку педагогів до системних змін в організації освітнього процесу та оцінюванні навчальних досягнень (Ляшенко, 2023). Це безпосередньо корелює з метою нашого порівняльного аналізу стандартів.

Таким чином, аналіз сучасних наукових досліджень і публікацій засвідчує стале зростання інтересу до проблеми дослідницької діяльності молодших школярів як важливого чинника розвитку їхньої пізнавальної самостійності та основи формування дослідницької компетентності. У науковому дискурсі дослідницька діяльність розглядається як системний процес, що потребує цілеспрямованої організації, педагогічного супроводу та відповідного нормативного забезпечення. Водночас у більшості досліджень акцентується увага на необхідності узгодження теоретичних положень із вимогами освітніх стандартів, які визначають очікувані результати навчання та умови їх досягнення. Це зумовлює актуальність звернення до порівняльного аналізу редакцій Державного стандарту початкової освіти 2018 і 2025 років з метою з'ясування еволюції підходів до нормативного закріплення дослідницької діяльності та її ролі у формуванні дослідницької компетентності учнів початкової школи.

Мета дослідження. Здійснити порівняльний аналіз Державного стандарту початкової освіти редакцій 2018 і 2025 років з метою виявлення підходів до нормативного закріплення дослідницької діяльності молодших школярів та визначення змін у її ролі в освітніх результатах початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на те, що Державний стандарт початкової освіти є нормативним доку-

ментом, який поєднує концептуальні засади освіти, очікувані результати навчання, орієнтири для організації освітнього процесу та підходи до оцінювання, його аналіз потребує багатовимірного підходу. У контексті дослідження спрямованості стандарту на формування дослідницької діяльності молодших школярів доцільним є виокремлення взаємопов'язаних аналітичних рівнів, які дають змогу простежити не лише декларацію відповідних ідей, а й ступінь їх нормативної конкретизації і перспективи щодо практичного впровадження. Такий підхід дозволяє цілісно охарактеризувати, як у стандартах двох поколінь репрезентовано ідеї діяльнісного й дослідницького підходів, як вони трансформуються в очікувані результати навчання, організацію освітнього процесу та підходи до оцінювання. Відповідно до поставленої мети, порівняльний аналіз документів здійснимо на концептуальному, змістово-результативному, процесуальному й оцінювально-рефлексивному рівнях.

На **концептуальному рівні** порівняльний аналіз редакцій Державного стандарту початкової освіти 2018 і 2025 років засвідчує зміну підходів до осмислення ролі дослідницької діяльності в освітньому процесі початкової школи (Державний стандарт, 2018; Державний стандарт, 2025). В обох редакціях стандарту задекларовано орієнтацію на компетентнісний і діяльнісний підходи, однак характер і ступінь представленості дослідницької діяльності мають різний рівень концептуальної чіткості.

У редакції Стандарту 2018 року дослідницька діяльність переважно постає як один із можливих способів організації навчальної діяльності, що сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів. Вона розглядається в межах загальної ідеї діяльнісного навчання, без чіткого виокремлення як самостійного концептуального компонента освітніх результатів. Такий підхід відображає перехідний характер стандарту, в якому дослідницькі дії учнів інтегруються в навчальний процес опосередковано. пропонуються загальні формулювання щодо активної пізнавальної діяльності учнів та формування у них ключових компетентностей.

Натомість у редакції Стандарту 2025 року простежується посилення концептуального статусу дослідницької діяльності як важливого складника освітнього процесу початкової

школи. Воно виявляється, зокрема, у визначенні мети початкової освіти, яка передбачає формування в учнів досвіду пізнання, допитливості, здатності ставити запитання й шукати на них відповіді, а також у закріпленні діяльнісного підходу як основи освітнього процесу (Державний стандарт, 2025, п. 4; додатки 9, 10). Учень у Стандарті чіткіше позиціонується як суб'єкт пізнання, здатний не лише виконувати навчальні дії, а й досліджувати ситуації, створювати моделі, планувати дії для розв'язування проблемних завдань, інтерпретувати й оцінювати результати власної діяльності. Все це безпосередньо відображено в загальних і конкретних результатах навчання. У цьому контексті дослідницька діяльність розглядається не епізодично, а як системоутворювальний чинник розвитку пізнавальної активності та передумова формування дослідницької компетентності молодших школярів.

Таким чином, на концептуальному рівні можна констатувати зміщення акцентів від загального декларування діяльнісного підходу до більш усвідомленого нормативного закріплення дослідницької діяльності як важливої характеристики освітнього процесу початкової школи. Таким чином створено підґрунтя для подальшої конкретизації дослідницьких дій учнів у структурі очікуваних результатів навчання та механізмів їх реалізації, що розкривається на наступних рівнях аналізу.

На **змістово-результативному рівні** порівняльний аналіз редакцій державних стандартів 2018 і 2025 років засвідчує відмінності у способах нормативного закріплення дослідницької діяльності в системі очікуваних результатів навчання. В обох редакціях простежується орієнтація на діяльнісний підхід, однак характер конкретизації дослідницьких дій учнів має різний ступінь чіткості та системності.

У редакції Стандарту 2018 року дослідницькі дії учнів представлені переважно опосередковано, через загальні формулювання результатів навчання, пов'язаних із пізнавальною активністю, застосуванням знань у практичних ситуаціях, умінням міркувати, пояснювати та робити висновки. Такі результати створюють підґрунтя для організації дослідницької діяльності, проте не виокремлюють її як самостійний обов'язковий компонент освітніх досягнень, залишаючи значний простір для

інтерпретації розробниками навчальних програм і вчителів.

Натомість у редакції Стандарту 2025 року дослідницька діяльність отримує чіткіше змістове наповнення завдяки конкретизації результатів навчання в межах окремих освітніх галузей. Зокрема, в математичній освітній галузі результати навчання передбачають здатність учня досліджувати ситуації, створювати й використовувати моделі, планувати послідовність дій для розв'язування проблем, аналізувати та інтерпретувати отримані результати (Державний стандарт, 2025, додаток 9). У природничій освітній галузі акцент зроблено на формуванні досвіду дослідження об'єктів і явищ природи, умінні ставити запитання, експериментувати, фіксувати результати та пояснювати їх (Державний стандарт, 2025, додаток 10).

Важливою відмінністю Стандарту 2025 року є також узгодження дослідницьких дій із наскрізними вміннями та ключовими компетентностями, що забезпечує міжгалузевий характер дослідницької діяльності й орієнтацію не лише на виконання окремих дій, а на формування цілісного дослідницького досвіду учнів. У такий спосіб дослідницька діяльність переходить із рівня потенційної можливості, характерної для Стандарту 2018 року, на рівень нормативно зафіксованого освітнього результату.

Отже, на змістово-результативному рівні можна констатувати еволюцію підходів від загального окреслення дослідницьких дій у редакції Стандарту 2018 року до їх системної конкретизації та міжгалузевої інтеграції в редакції 2025 року. Таким чином новітній документ створює більш чіткі нормативні передумови для формування дослідницької компетентності молодших школярів.

На **процесуальному рівні** порівняльний аналіз редакцій державних стандартів 2018 і 2025 років дає змогу простежити зміну підходів до організації освітнього процесу в плані реалізації дослідницької діяльності молодших школярів. Обидві редакції стандарту орієнтують освітній процес на діяльнісну основу навчання, однак по-різному визначають ступінь регламентованості та структурованості дослідницьких дій учнів.

У редакції Стандарту 2018 року процесуальні аспекти організації навчання, пов'язані

з дослідницькою діяльністю, окреслюються узагальнено. Діяльнісний підхід декларується як провідний, проте логіка розгортання пізнавального процесу розгортається від постановки проблеми до аналізу результатів і не має чіткого нормативного опису. Це створює можливості для використання дослідницьких форм роботи, але не задає обов'язкової структури їх реалізації. Отже, зумовлюється залежність процесу формування дослідницької діяльності від педагогічної ініціативи та методичної підготовки вчителя.

Натомість у редакції Стандарту 2025 року простежується посилення процесуальної визначеності дослідницької діяльності. Освітній процес орієнтується на організацію навчання як послідовного пізнавального циклу. Він передбачає аналіз ситуації, постановку запитань, планування дій, виконання дослідження, перевірку припущень, інтерпретацію та оцінювання результатів. Така логіка процесуально закріплюється через формулювання результатів навчання й наскрізних умінь, які вимагають від учня активної участі в пізнавальному пошуку та рефлексії власної діяльності (Державний стандарт початкової освіти, 2025, п. 10).

Важливою особливістю Стандарту 2025 року є також чіткіше визначення ролі вчителя в організації дослідницької діяльності учнів. Вчитель постає не лише як транслятор знань, а як організатор, координатор і педагогічний партнер у пізнавальному процесі, що забезпечує умови для самостійних і частково самостійних дослідницьких дій учнів. У такий спосіб процесуальний рівень реалізації дослідницької діяльності набуває ознак керованості без надмірної формалізації.

Отже, на процесуальному рівні можна констатувати перехід від відкритої, але недостатньо структурованої моделі організації дослідницької діяльності, характерної для редакції Стандарту 2018 року, до більш чітко окресленої нормативної логіки освітнього процесу в редакції 2025 року. Констатуємо створення сприятливих умов для системного впровадження дослідницької діяльності в початковій школі та підсилення її ролі як передумови формування дослідницької компетентності учнів.

На **оцінювально-рефлексивному рівні** порівняльний аналіз редакцій державних стандартів 2018 і 2025 років виявляє суттєві від-

мінності у підходах до фіксації та інтерпретації результатів дослідницької діяльності молодших школярів. В обох редакціях стандарту декларується орієнтація на формувальне оцінювання та підтримку індивідуального поступу дитини, однак ступінь нормативної конкретизації рефлексивних і оцінювальних механізмів є різним.

У редакції Стандарту 2018 року оцінювання зосереджується переважно на досягненні очікуваних освітніх результатів, при цьому процес дослідницької діяльності та рефлексія над ним не отримують чіткого нормативного виокремлення. Формувальне оцінювання позиціонується як загальний підхід, однак у структурі стандарту воно не пов'язується безпосередньо з аналізом ходу пізнавального пошуку, самостійності учня, уміння оцінювати власні дії та результати. За таких умов рефлексивний компонент дослідницької діяльності значною мірою залежить від педагогічної ініціативи вчителя.

Водночас, у редакції Стандарту 2025 року оцінювально-рефлексивний аспект набуває більшої нормативної визначеності. У документі посилено увагу до формувального оцінювання як інструменту підтримки навчального поступу учня, зокрема через заохочення самооцінювання, взаємооцінювання та усвідомлення власних досягнень і труднощів. У формулюваннях очікуваних результатів навчання простежується орієнтація не лише на результат діяльності, а й на здатність учня аналізувати процес виконання завдань, оцінювати ефективність обраних способів дії, робити висновки та

коригувати подальші кроки (Державний стандарт, 2025, п. 6; додатки 9, 10).

Важливою відмінністю Стандарту 2025 року є також інтеграція рефлексивних умінь у систему наскрізних результатів навчання, що забезпечує міжгалузевий характер оцінювання дослідницької діяльності. Рефлексія в цьому контексті розглядається не як додатковий елемент, а як невід'ємна складова пізнавального процесу, яка дозволяє дитині усвідомлювати власний досвід дослідження та переносити його в нові навчальні ситуації.

Отже, на оцінювально-рефлексивному рівні можна констатувати перехід від загального декларування формувального оцінювання у редакції Стандарту 2018 року до більш чіткого нормативного закріплення рефлексивних і оцінювальних механізмів, пов'язаних із дослідницькою діяльністю, у редакції 2025 року. Так підсилена можливість цілісного оцінювання не лише результатів, а й процесу дослідницької діяльності як основи формування дослідницької компетентності молодших школярів.

Зведену характеристику особливостей реалізації у стандартах дослідницької діяльності відображено в таблиці (табл. 1).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Порівняльний аналіз редакцій державних стандартів початкової освіти 2018 і 2025 років засвідчив еволюцію підходів до осмислення дослідницької діяльності молодших школярів. Вона простежується від загального декларування діяльнісного навчання до більш чіткого норма-

Таблиця 1

Порівняльна характеристика представлення дослідницької діяльності молодших школярів у Державному стандарті початкової освіти (редакції 2018 і 2025 років)

Рівень аналізу	Стандарт 2018 року	Стандарт 2025 року
Концептуальний	Дослідницька діяльність опосередковано представлена в межах діяльнісного та компетентнісного підходів; не виокремлюється як самостійний концепт	Дослідницька діяльність розглядається як важливий складник освітнього процесу; учень позиціонується як суб'єкт пізнання
Змістово-результативний	Дослідницькі дії відображені опосередковано через загальні результати навчання; відсутня системна конкретизація	Дослідницькі дії конкретизовані в обов'язкових результатах навчання, насамперед у математичній і природничій галузях
Процесуальний	Логіка організації дослідницької діяльності не має чіткої нормативної структури; значна залежність від ініціативи вчителя	Освітній процес орієнтований на послідовний пізнавальний цикл (аналіз, планування, виконання, оцінювання)
Оцінювально-рефлексивний	Формувальне оцінювання задеклароване загальною; рефлексія процесу дослідження нормативно не виокремлена	Рефлексія, самооцінювання та аналіз процесу діяльності інтегровані в результати навчання
Міжгалузевий аспект	Потенційна можливість реалізації дослідницької діяльності в різних галузях	Найвиразніше дослідницька діяльність реалізована в математичній та природничій освітніх галузях, тоді як в інших вона має переважно інтегрований характер

тивного закріплення дослідницьких дій у структурі освітніх результатів. У редакції 2018 року дослідницький компонент має опосередкований характер і реалізується переважно через загальні формулювання щодо пізнавальної активності та застосування знань. Натомість у редакції 2025 року простежується системніша інтеграція дослідницької діяльності на концептуальному, змістово-результативному, процесуальному та оцінювально-рефлексивному рівнях, що створює нормативні передумови для формування дослідницької компетентності учнів початкової школи.

Водночас результати аналізу дають підстави стверджувати, що дослідницький аспект навчальної діяльності у Стандарті 2025 року найбільш виразно представлений у математичній та природничій освітніх галузях, де дослідницькі дії чітко зафіксовані в обов'язкових результатах навчання. В інших галузях початкової освіти дослідницька діяльність здебільшого має інтегрований або потенційний характер і не завжди отримує достатню змістову та процесуальну конкретизацію. Так, у мовно-літературній галузі дослідження обмежується «спостереженням за мовними яви-

щами» та дослідженням «індивідуального мовлення»; в інформатичній – дослідницький потенціал реалізується через «пошук ідей» та «гіпотези досліджень» у цифровому середовищі; у мистецькій галузі й фізичній культурі дослідницькі дії майже не виокремлюються як самостійні результати, а інтегровані в процес пізнання творів чи аналіз власних рухів. Це свідчить про нерівномірність нормативного представлення дослідницької діяльності в межах різних освітніх галузей.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному порівняльному аналізі стандартів початкової освіти з позицій формування дослідницької діяльності як передумови дослідницької компетентності, що дозволило виявити тенденції її концептуального посилення, а також проблемні зони міжгалузевої реалізації. Отримані висновки можуть слугувати теоретичним підґрунтям для подальших досліджень, спрямованих на розширення дослідницького підходу в усіх освітніх галузях початкової школи та на розроблення дидактико-методичних засад цілісного формування дослідницької компетентності учнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бібік Н. М. Способи управління навчально-пізнавальною діяльністю молодших школярів. *Проблеми сучасного підручника*. 2024. № 33. С. 23–34. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-33-23-34>
2. Васютіна Т. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування в учнів природничої компетентності засобами інтерактивних технологій. *New Inception*. 2021. № 3–4, С. 71–80. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5972448>
3. Головань М. С. Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 5. С. 196–205. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/726e7180-2e3b-4ed4-b62b-b4b126a42ff7/content>
4. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2025 р. № 1810. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text>
6. Довга М. І. Наукова освіта для дітей молодшого шкільного віку: досвід занять з біології в дитячій академії «Футурум». *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2024. № 2 (93). С. 94–99. [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2024-2\(93\)-94-99](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2024-2(93)-94-99)
7. Ляшенко О. І. Новації стандартів Нової української школи. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2023. № 2. С. 78–84. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738614/>
8. Ляшенко О. І. Проблеми модернізації змісту освіти в умовах реформування української школи. *Педагогіка і психологія*. 2018. № 4. С. 5–11. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724123/>
9. Матвійчук Ю. Ю. STEM-освіта як інструмент реалізації інтегрованого вивчення природничо-математичних дисциплін. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2021. № 50. С. 124–136. DOI: 10.34142/23128046.2021.50.11
10. Мієр Т. І. *Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів*. Кіровоград, 2016.
11. Онопрієнко О. В. Нова українська школа: актуалітети модернізації початкової загальної освіти. *Проблеми сучасного підручника*. 2017. № 19. С. 244–252. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713833/>
12. Онопрієнко О. Модель управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів початкової школи: від принципів до практики. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 21. С. 79–87. <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2025-21.9>

13. Павлова Т. Формування екологічної компетентності молодших школярів: діяльнісний підхід. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2024. № 1. С. 42–51. <https://doi.org/10.32782/apv/2024.1.7>
14. Себало Л. І., Севастюк М. С. Інтеграція STEM-освіти в навчальні програми підготовки вчителя початкових класів закладів вищої освіти України. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2024. № 101. С. 43–47. <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.101.09>
15. Сухопара І. Особливості формування дослідницьких умінь молодших школярів під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 40 (10). С. 2342–2357. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-2342-2358](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-2342-2358)
16. Топузов О. М., Калініна Л. М., Рогоза В. В. Реалізація STEM-освіти й модернізація українського шкільного куррикулуму, як чинники покращання природничо-наукової грамотності учнів у ракурсі досягнення цілей PISA. *Проблеми сучасного підручника*. 2023. № 31. С. 241–257. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741481/>
17. Ярова О. *Тенденції розвитку початкової освіти в країнах Європейського Союзу (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)*. Київ, 2018.
18. Kersting, M., Karlsen, S., Ødegaard, M. & in. Studying the quality of inquiry-based teaching in science classrooms. A systematic video study of inquiry-based science teaching in primary and lower-secondary schools. *International Journal of Science Education*. 2023. № 45(17). P. 1463–1484. <https://doi.org/10.1080/09500693.2023.2213386>
19. Ramaila, Sam. Systematic review of inquiry-based learning: assessing impact and best practices in education. *F1000Research*. 2024. № 13. P. 1045 <https://doi.org/10.12688/f1000research.155367.1>
20. Rogoza, V., Levchenko, F., Kalinina, L., Zasiakina, T. & Skulovatov, O. Впровадження STEM-освіти в рамках реформи Нової української школи *Scientific Herald of Uzhhorod University. Series "Physics"*. 2024. № 55. P. 2064–2073. <https://doi.org/10.54919/фізика/55.2024.206er4>
21. Van Uum, Martina S. J., Peeters, Marieke & Verhoeff, Roald P. Professionalising Primary School Teachers in Guiding Inquiry-Based Learning. *Research in Science Education*. 2021. № 51 (Suppl 1). P. 81–108. <https://doi.org/10.1007/s11165-019-9818-z>
22. Ölçer, Sena. Inquiry-Based Science Teaching in Primary School. *Journal of Child Development and Education*. 2025. № 1. P. 55–66. URL: https://www.researchgate.net/publication/393404561_Inquiry-Based_Science_Teaching_in_Primary_School#fullTextFileContent

REFERENCES:

1. Bibik, N. M. (2024). Sposoby upravlinnia navchalno-piznavalnoiu diialnistiu molodshykh shkoliariv [Methods of managing the educational and cognitive activities of younger schoolchildren]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*. (33), 23–34. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-33-23-34> (in Ukrainian)
2. Vasiutina, T. (2021). Pidhotovka maibutnix uchyteliv pochatkovoї shkoly do formuvannia v uchniv pryrodnychoї kompetentnosti zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii [Preparing future primary school teachers to develop students' natural science competence using interactive technologies]. *New Inception*. 3–4, 71–80. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5972448> (in Ukrainian)
3. Holovan, M. S. (2012). Model formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnix fakhivtsiv u protsesi profesiinoї pidhotovky [Model of formation of research competence of future specialists in the process of professional training]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. (5), 196–205. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/726e7180-2e3b-4ed4-b62b-b4b126a42ff7/content> (in Ukrainian)
4. Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu pochatkovoї osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 r. № 87 [On approval of the State Standard of Primary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 21, 2018 No. 87]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
5. Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu pochatkovoї osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.12.2025 r. № 1810 [On approval of the State Standard of Primary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12/26/2025 No. 1810]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
6. Dovha, M. I. (2024). Naukova osvita dlia ditei molodshoho shkilnoho viku: dosvid zaniat z biolohii v dytiachii akademii «Futurum» [Scientific education for primary school children: experience of biology classes at the Futurum Children's Academy]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*. 2 (93), 94–99. [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2024-2\(93\)-94-99](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2024-2(93)-94-99) (in Ukrainian)
7. Liashenko, O. I. (2023). Novatsii standartiv Novoi ukrainskoi shkoly [Innovations in the standards of the New Ukrainian School]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu*. 2, 78–84. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738614/> (in Ukrainian)
8. Liashenko, O. I. (2018). Problemy modernizatsii zmistu osvity v umovakh reformuvannia ukrainskoi shkoly [Methods of managing the educational and cognitive activities of younger schoolchildren]. *Pedahohika i psykholohiia*. 4, 5–11. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724123/> (in Ukrainian)

9. Matviichuk, Yu. Yu. (2021). STEM-osvita yak instrument realizatsii intehrovanoho vyvchennia pryrodnycho-matematychnykh dystsyplin [STEM education as a tool for implementing integrated learning of natural and mathematical disciplines]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*. 50, 124–136. DOI: 10.34142/23128046.2021.50.11 (in Ukrainian)
10. Miier, T. I. (2016). *Orhanizatsiia navchalno-doslidnytskoi diialnosti molodshykh shkolariv* [Organization of educational and research activities of junior schoolchildren]. Kirovohrad. (in Ukrainian)
11. Onopriienko, O. V. (2017). Nova ukrainska shkola: aktualiteti modernizatsii pochatkovoї zahalnoi osvity [New Ukrainian School: Current Issues in the Modernization of Primary General Education]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*. (19), 244–252. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713833/> (in Ukrainian)
12. Onopriienko, O. (2025). Model upravlinnia navchalno-piznavalnoiu diialnistiu uchniv pochatkovoї shkoly: vid pryntsyviv do praktyky [Model of management of educational and cognitive activities of primary school students: from principles to practice]. *Naukovyi visnyk Kremenetskoї oblasnoї humanitarno-pedahohichnoї akademii im. Tarasa Shevchenka. Serii: Pedahohichni nauky*. (21), 79–87. <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2025-21.9> (in Ukrainian)
13. Pavlova, T. (2024). Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti molodshykh shkolariv: diialnisnyi pidkhid [Formation of environmental competence of younger schoolchildren: an activity approach]. *Acta Paedagogica Volynienses*. 1, 42–51. <https://doi.org/10.32782/apv/2024.1.7> (in Ukrainian)
14. Sebalo, L. I., Sevastiuk, M. S. (2024). Intehratsiia STEM-osvity v navchalni prohramy pidhotovky vchytelia pochatkovykh klasiv zakladiv vyshchoї osvity Ukrainy [Integration of STEM education into primary school teacher training curricula of higher education institutions in Ukraine]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektivy*. 101, 43–47. <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.101.09> (in Ukrainian)
15. Sukhopara, I. (2025). Osoblyvosti formuvannia doslidnytskykh umin molodshykh shkolariv pid chas vyvchennia hromadianskoї ta istorychnoi osvitnoi haluzi [Peculiarities of the formation of research skills of junior schoolchildren during the study of civic and historical educational fields]. *Visnyk nauky ta osvity*. 40 (10), 2342–2357. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-2342-2358](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-2342-2358) (in Ukrainian)
16. Topuzov, O. M., Kalinina, L. M., & Rohoza, V. V. (2023). Realizatsiia STEM-osvity y modernizatsiia ukrainskoho shkylnoho kurykulumu, yak chynnyky pokrashchannia pryrodnycho-naukovoї hramotnosti uchniv u rakursi dosiahnennia tsilei PISA [Implementation of STEM education and modernization of the Ukrainian school curriculum as factors for improving students' scientific literacy in the context of achieving PISA goals]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*. (31). 241–257. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741481/> (in Ukrainian)
17. Yarova, O. (2018). *Tendentsii rozvytku pochatkovoї osvity v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu (kinets XX – pochatok XXI st.)* [Trends in the development of primary education in the countries of the European Union (late 20th – early 21st centuries)]: monohrafiia. Kyiv. (in Ukrainian)
18. Kersting, M., Karlsen, S., Ødegaard, M. & in. (2023) Studying the quality of inquiry-based teaching in science classrooms. A systematic video study of inquiry-based science teaching in primary and lower-secondary schools. *International Journal of Science Education*. 45(17): 1463–1484. <https://doi.org/10.1080/09500693.2023.2213386> (in English)
19. Ramaila, Sam. (2024). Systematic review of inquiry-based learning: assessing impact and best practices in education. *F1000Research*. 13:1045 <https://doi.org/10.12688/f1000research.155367.1> (in English)
20. Rogoza, V., Levchenko, F., Kalinina, L., Zasiakina, T. & Skulovatov, O. (2024). Впровадження STEM-освіти в рамках реформи Нової української школи *Scientific Herald of Uzhhorod University. Series "Physics"* (55), 2064–2073. <https://doi.org/10.54919/фізика/55.2024.206er4> (in English)
21. Van Uum, Martina S. J., Peeters, Marieke & Verhoeff, Roald P. (2021). Professionalising Primary School Teachers in Guiding Inquiry-Based Learning. *Research in Science Education*. 51 (Suppl 1) : 81–108. <https://doi.org/10.1007/s11165-019-9818-z> (in English)
22. Ölçer, Sena. (2025). Inquiry-Based Science Teaching in Primary School. *Journal of Child Development and Education*. 1, 55–66. URL: https://www.researchgate.net/publication/393404561_Inquiry-Based_Science_Teaching_in_Primary_School#fullTextFileContent (in English)

Дата першого надходження статті до видання: 13.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

